

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАСЛІЙ ВАДИМ ВОЛОДИМИРОВИЧ**

УДК 330.101.52: 330.322.014

**СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ  
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ  
НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Спеціальність: 08. 03. 01. - Статистика

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук

КИЇВ – 2004

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано на кафедрі статистики Тернопільської академії народного господарства Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль

**Науковий керівник:** кандидат економічних наук, доцент

**Шост Іван Михайлович,**

Тернопільська академія народного господарства,  
доцент кафедри статистики;

**Офіційні опоненти:** доктор економічних наук, професор

**Захожай Валерій Борисович,**

Міжрегіональна академія управління персоналом,  
директор Інституту міжнародної економіки і фінансів,  
завідувач кафедри фінансів і статистики,

кандидат економічних наук, доцент

**Ковтун Наталія Василівна,**

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка  
докторант кафедри обліку та аудиту

**Провідна установа:** Одеський державний економічний університет, кафедра статистики, Міністерство освіти і науки України, м. Одеса

Захист відбудеться „ 25 ” жовтня 2004 р. о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.01 Київського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 317.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного економічного університету за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 201.

Автореферат розіслано „ 22 ” вересня 2004 р.

Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради,  
кандидат технічних наук, професор

О. Д. Шарапов

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Необхідною умовою структурної перебудови економіки та прискорення темпів її зростання є збільшення обсягів інвестицій та підвищення їхньої ефективності. Інвестиційний процес – це не тільки один із найважливіших факторів економічного зростання в країні, а й водночас показник розвитку всього виробництва. Чим інтенсивнішим є вкладення коштів, тим швидше проходить відтворювальний процес, активніше відбуваються ринкові перетворення. Інвестиційна діяльність підприємств – це один з найскладніших і ризикових видів бізнесу, а її результати мають значний вплив на ефективність підприємництва загалом.

Аналіз українських економічних реалій свідчить, що причини погіршення економічного становища підприємств полягають, насамперед, в ігноруванні об'єктивних законів і закономірностей розвитку суспільства, у спробах штучно перенести зарубіжні моделі на українську дійсність, а також у відсутності системного підходу та концепцій ринкових реформ. Саме з цим пов'язані негативні моменти проведення цих реформ або їхнє непроведення, в тому числі інвестиційна криза, різке погіршення соціальних, демографічних, економічних та інших показників розвитку регіонів.

Велика кількість нерозв'язаних проблем, які нагромадилися в інвестиційному комплексі, обмежує розвиток економіки, гальмує науково-технічний прогрес. Стійке поживлення інвестиційної активності, як правило, є ознакою початку стабільного економічного зростання. На сьогодні обмеженість інвестиційної діяльності та неефективне управління останньою не сприяє створенню міцної бази для процесу відтворення. Неперервне комплексне дослідження інвестиційних процесів, виявлення найбільш пріоритетних напрямків інвестування, формування відповідної інформаційної бази мають істотне значення для створення науково-обґрунтованих програм соціально-економічного розвитку регіонів.

Інвестиційний та відтворювальний процеси на регіональному рівні, їхній взаємозв'язок протягом тривалого часу не знаходили свого наукового втілення, були відсутні предмет та методологія дослідження, не враховувались їхні характерні особливості. В останні роки в Україні регіональні дослідження проводяться в якісно новому аспекті, що спрямований на пошуки оптимального та гармонійного розвитку вищезазначених процесів. У такому контексті заслуговують на увагу дослідження Б. М. Кваснюка, І. І. Лукінова, В. К. Симоненка та інших.

Проблеми інвестування висвітлені в працях І. А. Бланка, Л. І. Борща, В. В. Бочарова, М. П. Денисенко, А. А. Пересади, В. Г. Федоренко, В. Я. Шевчука. Теоретичні та практичні підходи стосовно визначення економічної ефективності інвестицій розглядали М. Бромвич, О. С. Галушко, А. Ф. Гойко, П. Массе, В. Н. Лівшиц, М. П. Хавранек, В. М. Хобта. Можливості застосування статистичного та інших видів аналізу (фундаментального, технічного та ін.) інвестиційної діяльності обґрунтовані в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема С. І. Абрамова, В. М. Аньшина, Л. О. Бакаєва, Г. В. Віноградової, С. С. Герасименко, А. В. Головача А. М. Дуброва,

А. М. Єріної, А. Б. Ідрісова, І. Н. Перепечена, В. П. Савчука, С. В. Сотського, А. С. Чеснокова, Є. М. Четиркіна, А. А. Шустікова.

Проте багатогранні питання процесу інвестування та й зміна всієї інвестиційної політики потребують подальшої наукової розробки. Відсутні дослідження особливостей інвестиційного процесу на галузевому рівні, фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в адміністративно-територіальних одиницях, визначення найбільш пріоритетних напрямків інвестування на основі соціально-економічних умов розвитку регіону. Залишаються недостатньо розробленими методологія та інструментарій статистичного аналізу інвестицій. Власне наявність вищезазначених проблем і зумовила актуальність та необхідність цього дослідження, вибір теми дисертаційної роботи.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота виконана відповідно до планів комплексних науково-дослідних тем кафедри статистики Тернопільської академії народного господарства “Розробка методології статистичної оцінки соціально-економічного потенціалу на різних рівнях національної економіки” (№ державної реєстрації 0101U002369) і кафедри економіки та управління інвестиціями Тернопільської академії народного господарства “Реформування економіки інвестиційного комплексу в умовах переходу до ринкових відносин” (№ державної реєстрації 0101U002349).

Особистий внесок автора полягає у розробці статистичних методів дослідження інвестиційних процесів на регіональному рівні, вдосконаленні методики оцінки інвестиційної активності та оцінки ефективності інвестицій в основний капітал.

**Мета та основні завдання дослідження.** Метою дисертаційної роботи є розробка методики статистичного дослідження інвестиційної діяльності, моделювання та прогнозування найефективніших напрямків інвестиційної діяльності на регіональному рівні.

Комплексний підхід до реалізації поставленої мети зумовив вирішення таких завдань:

- визначення ролі інвестиційної діяльності в процесах відтворення на регіональному рівні;
- дослідження основних напрямків інвестиційної діяльності на сучасному етапі та їхнього статистичного вивчення;
- формування інформаційної бази статистичного аналізу інвестиційної діяльності;
- обґрунтування та характеристика системи основних статистичних показників для дослідження інвестиційної діяльності;
- проведення статистичного аналізу обсягів, динаміки та структури інвестицій в основний капітал цукрових заводів Подільського регіону та їхньої економічної ефективності;
- виявлення та оцінка найбільш перспективних напрямків інвестиційної діяльності цукрових заводів Подільського регіону;
- прогнозування розвитку цукрової галузі Подільського регіону.

*Об'єктом дослідження* є інвестиційна діяльність цукрових заводів Подільського регіону.

*Предметом дослідження* є статистична методологія, інструментарій та аналіз основних тенденцій і напрямків інвестиційної діяльності підприємств цукрової галузі на регіональному рівні.

*Методи дослідження.* Методологічною та теоретичною основою дослідження є сучасні теорії інвестування. У процесі написання роботи вивчено та узагальнено праці вітчизняних і зарубіжних учених з цього питання. Для досягнення поставленої мети застосовувався стандартний набір статистичних методів та прийомів. Використання відносних величин, коефіцієнтів концентрації та локалізації дало змогу комплексно проаналізувати інвестиційний процес у регіоні, визначити основні джерела фінансування інвестицій. На базі основних положень теорії ланцюгів Маркова проаналізовано технологічну структуру інвестицій в основний капітал та зроблено прогноз її зміни на наступні три роки. Розрахунок багатовимірних середніх оцінок дав змогу провести типізацію підприємств за окремими факторами, які характеризують ефективність інвестиційної діяльності. За допомогою методів економіко-статистичного моделювання побудовано моделі найбільш перспективних напрямків інвестиційної діяльності та імітаційна динамічна модель розвитку цукрової галузі Подільського регіону. Дисертаційна робота виконана з використанням пакету прикладних програм Excel.

Інформаційною основою дослідження є закони України, постанови Кабінету Міністрів України, дані статистичних щорічників Державного комітету статистики України, Головного управління статистики у Вінницькій області, Головного управління статистики у Тернопільській області, Головного управління статистики у Хмельницькій області, матеріали періодичних видань.

**Наукова новизна одержаних результатів дослідження** полягає в обґрунтуванні та уточненні методологічних положень статистичного аналізу інвестиційної діяльності на регіональному рівні, розробці рекомендацій у формі методики розрахунку кількісних оцінок інвестиційного процесу, що дало змогу одержати теоретичні і практичні результати, які мають наукову новизну та характеризують особистий внесок автора.

*В дисертації вперше:*

- запропоновано використовувати узагальнену оцінку інвестиційної активності на основі методу багатомірної середньої;
- сформовано систему показників для оцінки економічної ефективності інвестицій в основний капітал, які спрямовуються на реконструкцію підприємств;
- розроблено методичні положення прогнозування технологічної структури інвестицій в основний капітал, що дає можливість прогнозувати її стан на наступні три роки.

*Одержали подальший розвиток:*

- визначення ролі та місця інвестицій в процесах розширеного відтворення, що дало змогу розглядати її як вагомий чинник економічного розвитку на регіональному рівні;

- класифікація інвестицій, що дало можливість більш детально пояснити їхню економічну природу;
- завдання статистики при вивченні інвестиційної діяльності на регіональному рівні;
- методика статистичного аналізу технологічної структури інвестицій в основний капітал, що дозволило вивчити динаміку зміни її основних складових дати оцінку структурних зрушень, виявити основні тенденції розвитку.

*Удосконалено:*

- методику дослідження інвестиційної діяльності цукрових заводів на основі їх групування за нормативною середньодобовою потужністю.

**Практичне значення одержаних результатів.** Отримані наукові результати мають як теоретичне, так і прикладне значення. Прикладне значення полягає у практичному використанні методики розрахунку ефективності інвестицій на розширення сировинної бази, модернізацію обладнання. Запропоновані напрямки інвестицій у модернізацію обладнання були використані на таких підприємствах: в роботі Лановецького цукрового заводу при встановленні обладнання для підвищення виходу цукру (довідка № 28/1 від 22.03.2004 р.); на Бучацькому цукровому заводі при встановленні енергозберігаючих плівкових апаратів (довідка № 126/3 від 25.03.2004 р.). У роботі СВАТ “Мшанецьке буряконасінницьке господарство” враховано пропозиції щодо розширення сировинної бази шляхом спільної інвестиційної діяльності (довідка № 186 від 2.12.2003 р.).

Основні положення та висновки роботи використані в навчальному процесі Тернопільської академії народного господарства для розробки методичного забезпечення та у викладанні наступних навчальних дисциплін: “Економічна статистика”, „Фінансова статистика”, “Фінансово-банківська статистика” (довідка № 127-06/702 від 24.05.2004 р.); “Аналіз інвестиційних проектів” (довідка № 127-06/701 від 24.05.2004 р.); “Кількісні методи інвестиційних розрахунків” (довідка № 127-06/700 від 24.05.2004 р.).

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи були апробовані на Всеукраїнській конференції студентів та молодих вчених “Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання” (м. Донецьк, 12 –14 грудня 2000 р., 9–12 грудня 2003 р.); Всеукраїнській науковій конференції “Шляхи активізації вітчизняного виробництва: теорія та практика, проблеми підготовки фахівців” (м. Хмельницький, 25–26 травня 2001 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Інвестиційні стратегії сталого розвитку” (м. Дніпропетровськ, 27–28 лютого 2004 р.).

**Публікації.** Основні положення дисертаційної роботи опубліковані в 10 наукових працях загальним обсягом 2,4 д. а., з них 1 – у навчальному посібнику (особисто автору належить 1 д. а.), 4 – у наукових фахових виданнях (0,75 д. а.), 1 – в інших виданнях (0,1 д. а.), 4 – у тезах доповідей (0,6 д. а.).

**Структура та обсяг дисертаційної роботи.** Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних літературних джерел (269 найменувань на 22 сторінках), висновків і додатків. Загальний обсяг роботи становить 282 сторінки комп’ютерного тексту, у тому числі 60 таблиць на 15 сторінках, 23 рисунки на 10 сторінках, 44 додатки на 45 сторінки

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету та основні завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів та особистий внесок здобувача.

У **першому розділі “Інвестиції підприємств як об'єкт статистичного дослідження”** здійснено дослідження еволюції теоретичних уявлень про інвестиції, проаналізовано особливості організації інвестиційної діяльності, визначено основні завдання її статистичного дослідження, уточнено класифікацію інвестицій, що дає змогу більш детально пояснити їхню економічну природу.

Інвестиційна діяльність підприємств – це об'єктивний процес, який має свою логіку та розвивається відповідно до властивих йому закономірностей, відіграє важливу роль у діяльності суб'єктів господарювання, оскільки за своєю економічною природою інвестиції представляють собою відмову від поточного споживання з метою отримання доходів у майбутньому. Для дослідження процесу інвестування необхідно враховувати діючі ринкові механізми, нормативно-правову базу, структурні форми та інші параметри, що вкладаються у поняття і сутність інвестицій, а також наявність взаємозв'язку між двома складовими, що визначають сутність інвестування, – вкладення капіталу та отримання вигод.

В офіційних статистичних публікаціях статистика інвестиційної діяльності досліджує інвестиції в основний капітал: їхній обсяг; структуру за формами власності, за призначенням, технологічну та відтворювальну структури; динаміку й темпи зростання. Вона аналізує обсяги інвестицій по регіонах, на одну особу населення по регіонах, по галузях економіки, по галузях промисловості, введення в дію основних фондів, виробничих потужностей та потужностей з охорони навколишнього середовища. Досліджуючи інвестиційну діяльність, економічні явища та процеси, які відбуваються у згаданій сфері, статистика узагальнює та групує масовий цифровий матеріал, необхідний для оцінки економічної ефективності, аналізу та прогнозування процесу інвестування.

Вектор проведення ринкових перетворень на сучасному етапі змістився в напрямку регіонів, оскільки процеси, що відбуваються у них, сприяють зміні всієї економічної ситуації в країні. Саме перед регіоном стоїть проблема докорінної реструктуризації економіки, оскільки спостерігається зростання банкрутства підприємств, скорочення кількості працівників, слабкий розвиток інфраструктури ринку. В умовах обмеженості ресурсів, насамперед фінансових, невід'ємною складовою стратегії розвитку регіону стає інвестиційна політика. Тому в кожному регіоні важливо розробити власну науково обґрунтовану концепцію інвестиційної політики, враховуючи не тільки існуючу в Україні законодавчу базу інвестування, а й пріоритети структурно-галузевої політики, найбільш важливі цілі економічної, ресурсної, політичної та соціальної бази певного регіону, з огляду на його науковий, виробничий і кадровий потенціали.

Об'єктом дослідження визначено інвестиційну діяльність цукрових заводів Подільського регіону. Подільський економічний район спеціалізується на виробництві цукрових буряків та їхній промисловій переробці, чому сприяють кліматичні умови.

Питома вага виробництва цукру-піску цукровими заводами цього регіону становить близько 30% від загального обсягу. Загальна криза цукробурякового виробництва торкнулася і підприємств цього регіону: виробництво зменшилось з 1990 по 2001 рр. практично в чотири рази. Однією з головних причин такої ситуації, на нашу думку, є використання морально та фізично застарілого обладнання. Сучасна виробничо-технічна база представлена переважно підприємствами малої та середньої потужності; її основа – старі, спрацьовані заводи, які потребують реконструкції та технічного переоснащення. Тільки за рахунок інвестицій можна забезпечити відтворення основних фондів, розширити та вдосконалити виробничі потужності підприємств, досягти необхідних внутрішньовиробничих пропорцій. Інвестиції повинні сприяти підвищенню технічного рівня та поліпшенню розміщення діючих виробництв, а також простоту потужностей за рахунок розвитку сировинної бази.

Результати проведеного теоретичного дослідження інвестиційних процесів дають змогу зробити висновки про те, що на сучасному етапі процеси розширеного відтворення нерозривно пов'язані з інвестиційною діяльністю; ефективність розвитку економіки, її зростання значно залежать від характеру регіональної інвестиційної політики та надійності її наукового підґрунтя. Цукрова галузь є домінуючою в економічному комплексі Подільського регіону та водночас основою розвитку харчової промисловості. Її подальший розвиток, перспективи відродження та умови функціонування певною мірою залежать від інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання даної та суміжних галузей. Тому виникає необхідність у досконалому вивченні основних тенденцій розвитку, оцінці результатів, моделюванні та прогнозуванні інвестиційних процесів в цукровій галузі, що можна здійснити за допомогою статистичного інструментарію.

У другому розділі “**Методи статистичного аналізу інвестиційної діяльності**” в результаті дослідження інвестиційної діяльності цукрових заводів було визначено, що її головним напрямком є інвестиції в основний капітал або реальні інвестиції. Базовими в системі статистичних показників інвестицій в основний капітал є абсолютні показники, які характеризують їхній обсяг; ланцюгові та базисні, а також середні темпи зростання інвестицій, які характеризують динаміку інвестиційного процесу.

У процесі аналізу інвестиційної діяльності слід робити висновки не тільки на основі абсолютних величин та швидкості їхньої зміни, але й шляхом визначення ступеню концентрації обсягів інвестицій або оцінки нерівномірності їхнього територіального розподілу, для чого необхідно розраховувати коефіцієнти концентрації та локалізації. Якщо під концентрацією розуміють ступінь нерівномірності розподілу інвестицій загалом по регіону, то локалізація характеризує ступінь акумуляції значних обсягів останніх у певних областях Подільського регіону. Тому для кожної області запропоновано розраховувати коефіцієнт локалізації за формулою:

$$K_{л} = \frac{d_{y_i}}{d_{x_i}}, \quad (1)$$

де  $d_{y_i}$  – питома вага інвестицій підприємств області в їхньому загальному обсязі в регіоні;  $d_{x_i}$  – питома вага підприємств області в їхній загальній кількості в регіоні.



Крім цього для поглибленого статистичного аналізу інвестиційної діяльності, на нашу думку, доцільно також розраховувати наступне:

- коефіцієнт еластичності:

$$K_{el} = b \frac{\bar{x}}{\bar{y}}, \quad (2)$$

де  $b$  – коефіцієнт регресії в лінійному рівнянні регресії ( $y = a + bx$ );  $\bar{x}$  – середній обсяг інвестицій в основний капітал;  $\bar{y}$  – середній обсяг введених основних фондів;

- інвестиційний оборот:

$$IO = \frac{OI}{ВОФ} \times M, \quad (3)$$

де  $OI$  – обсяг інвестицій за звітний період, тис. грн.;  $ВОФ$  – введені основні фонди за звітний період, тис. грн.;  $M$  – кількість місяців у досліджуваному періоді.

Кожен із вищевказаних показників (1, 2, 3) має самостійне значення та водночас може бути складовою узагальнюючої оцінки інвестиційної активності, яка розраховується за формулою:

$$\bar{P}_j = \frac{\sum P_{ij}}{n}, \quad (4)$$

де  $\bar{P}_j$  – багатомірна середня оцінка інвестиційної активності;  $P_{ij}$  – стандартизований  $i$ -тий показник інвестиційної діяльності;  $n$  – кількість показників.

Для більш детального аналізу інвестиційної діяльності цукрових заводів було проведено групування досліджуваної сукупності підприємств за їхньою нормативною середньодобовою потужністю (цю ознаку доцільно взяти за основу групування, оскільки підприємства цукрової галузі розташовуються переважно біля джерел сировини), що дало змогу виділити наступні 3 групи цукрових заводів:

- I група – цукрові заводи з малою потужністю (до 2060 т цукрових буряків на добу): 17 цукрових заводів Вінницької та 1 завод Хмельницької області (Хмельницький цукровий завод);
- II група – цукрові заводи з середньою потужністю (від 2060 до 2920 т цукрових буряків на добу): 11 цукрових заводів Хмельницької та 2 цукрових заводи Тернопільської області (Борщівський цукровий завод, цукровий завод “Поділля”);
- III група – цукрові заводи з великою потужністю (понад 2920 т цукрових буряків на добу): 2 цукрових заводи Тернопільської області та 1 завод Хмельницької області (Теофіпольський цукровий завод).

Для кожної з виділених груп цукрових заводів залежно від їх нормативної потужності розраховано багатомірні середні оцінки інвестиційної активності (з використанням формул 1, 2, 3). Їхній аналіз свідчить, що цукрові заводи із середньою потужністю протягом досліджуваного періоду проводили більш-менш стабільну інвестиційну діяльність. Оцінка їхньої інвестиційної активності коливається в межах від 0,53 до 0,93, протягом останніх двох років зростає інвестиційна активність цукрових заводів великої потужності (рис.1).

Одним із завдань статистичного аналізу інвестиційної діяльності є виявлення джерел коштів, які залучалися підприємствами для здійснення інвестиційної діяльності, з'ясування питомої ваги кожного з них у загальному обсязі, аналіз зміни кожного джерела в часі та оцінка впливу на загальний обсяг інвестицій. Аналіз структури інвестиційних ресурсів свідчить, що за останні сім років збільшилась питома вага амортизації (від 10,5 до 65,7 %) як джерела фінансування інвестицій. Фінансування інвестицій за рахунок централізованих капіталовкладень припинилось у 1999 р., це пов'язано з тим, що всі заводи були приватизовані та стали відкритими акціонерними товариствами, тому державі не вигідно фінансувати їх на безповоротній основі. Натомість з'являється нове джерело – інвестиції власника, питома вага якого в загальному обсязі інвестицій коливалась за період 2000 – 2002 рр. від 4,1 до 14,9%. Різко скоротилося фінансування інвестицій за рахунок нерозподіленого прибутку: частка цього джерела зменшилась за досліджуваний період у 6 разів, або на 12651 тис. грн., що зумовлено погіршенням фінансового стану підприємств цієї галузі.

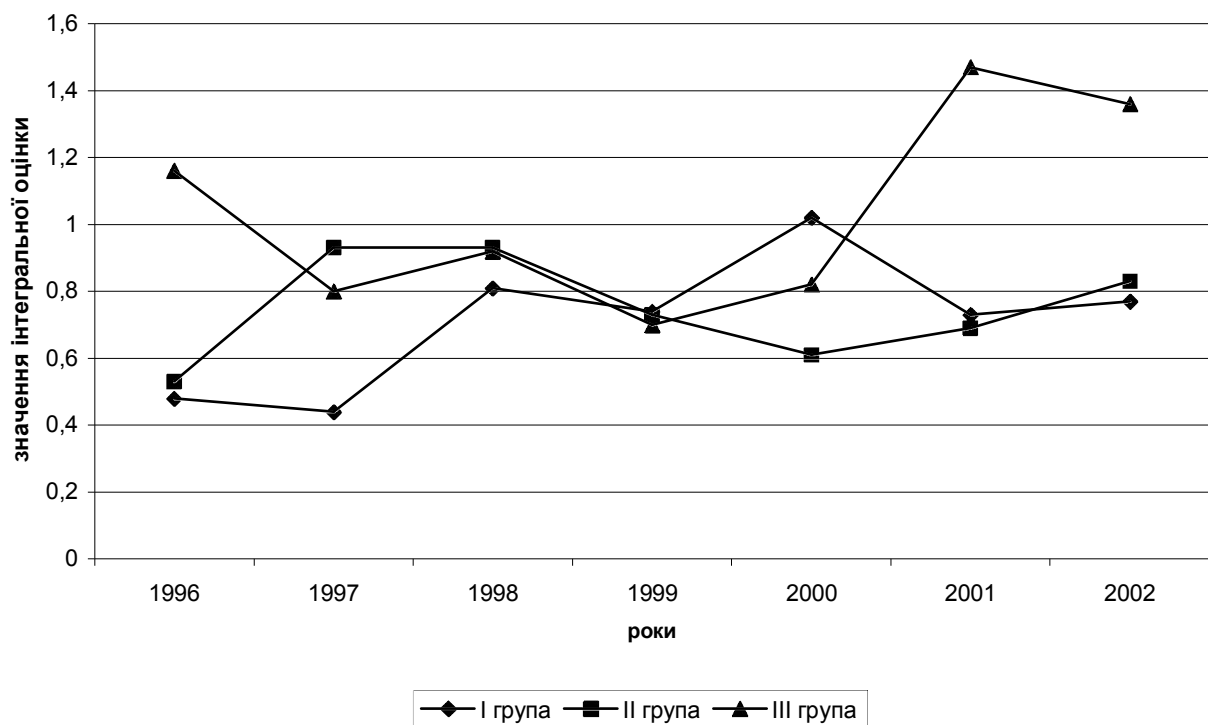


Рис. 1. Узагальнюючі оцінки інвестиційної активності цукрових заводів Подільського регіону по групах за потужністю

Аналіз обсягів реальних інвестицій дає уявлення про темпи та масштаби розвитку інвестиційної діяльності, про введення в дію основних виробничих фондів. Але на його основі неможливо зробити висновки про формування та доцільність витрат при створенні окремих видів основних засобів, про відтворювальні пропорції інвестицій в основний капітал. Тому слід аналізувати та прогнозувати не тільки показники обсягів інвестицій, але й їхню структуру, яка формує структуру основного капіталу, що визначає перспективу економічного розвитку підприємств досліджуваної галузі. Прогнозування структури реальних інвестицій сприяє підвищенню їхньої економічної ефективності, а також пов'язує обсяги інвестицій з

іншими показниками економічного розвитку. Слід зауважити, що структура інвестицій впливає не тільки на темпи, а й на характер зміни пропорцій розвитку.

Дослідження та аналіз технологічної структури інвестицій в основний капітал забезпечують встановлення раціонального співвідношення між витратами на будівельно-монтажні роботи, устаткування, інструмент, інвентар та інші роботи в загальному обсязі інвестицій. Подолання загального економічного спаду в галузі потребує спрямування більшої частки реальних інвестицій на устаткування, інструмент та інвентар порівняно з витратами на будівництво виробничих споруд.

Статистичні прийоми та методи аналізу дають змогу проводити дослідження технологічної структури реальних інвестицій у визначених умовах місця та часу, яке полягає, насамперед, в її точній кількісній оцінці, виявленні пропорцій та закономірностей розвитку. Технологічна структура інвестицій в основний капітал, як і будь-яка інша, має певний ступінь рухомості, властивість змінюватися протягом часу як у кількісному, так і в якісному відношенні. Тому, на нашу думку, велике практичне значення мають дослідження структури в динаміці, оцінка структурних зрушень, виявлення та характеристика основних тенденцій розвитку.

Для порівняння динаміки технологічної структури реальних інвестицій у різні проміжки часу доцільно розраховувати лінійний коефіцієнт “абсолютних” структурних зрушень ( $\bar{l}_d$ ) або квадратичний коефіцієнт “абсолютних” структурних зрушень ( $\sigma_d$ ) відхилень часток за формулами:

$$\bar{l}_d = \frac{\sum |d_{ij} - d_{ij-1}|}{k}; \quad (5)$$

$$\sigma_d = \sqrt{\frac{\sum (d_{ij} - d_{ij-1})^2}{k}}, \quad (6)$$

де  $d_{ij}$ ,  $d_{ij-1}$  – частка структурного елемента відповідно в звітному та базисному періодах;  $k$  – число складових сукупності.

Ці коефіцієнти дають змогу отримати зведену оцінку швидкості зміни питомої ваги окремих складових досліджуваної сукупності. Для зведеної характеристики інтенсивності цієї зміни, на нашу думку, доцільно розраховувати середній квадратичний коефіцієнт відносних структурних зрушень ( $\sigma_{\frac{d_1}{d_0}}$ ):

$$\sigma_{\frac{d_1}{d_0}} = \sqrt{\sum \frac{(d_{ij} - d_{ij-1})^2 \times 100}{d_{ij-1}}}. \quad (7)$$

Цей показник відображає той середній приріст питомої ваги (у відсотках), який спостерігався в досліджуваному періоді порівняно з минулим.

Для зведеної оцінки структурних змін загалом за досліджуваний часовий інтервал розраховують лінійний коефіцієнт “абсолютних” структурних зрушень за  $n$  періодів ( $\bar{l}_{d_1-d_0}$ ):

$$\bar{l}_{d_1-d_0} = \frac{\sum |d_{in} - d_{i1}|}{k(n-1)}. \quad (8)$$

Для більш детального аналізу змін в технологічній структурі інвестицій в основний капітал були проаналізовані структурні зрушення в кожній групі цукрових заводів за нормативною середньодобовою потужністю. Результати свідчать про те, що цукрові заводи середньої потужності (II група) протягом досліджуваного періоду, змінили технологічну структуру інвестицій у кращу сторону (збільшили питому вагу інвестицій в устаткування, інструмент, інвентар на 15,3%, відповідно зменшивши обсяги інвестицій на будівельно-монтажні роботи на 6,5%) і навпаки – заводи з великою потужністю (III група) погіршили її, – збільшили частку інвестицій на будівельно-монтажні роботи на 61,8%, зменшивши інвестиції в устаткування, інструмент, інвентар на 62,8%.

Для статистичної оцінки структурних зрушень за кожною з виділених груп цукрових заводів запропоновано використовувати наступні показники:

- середній „абсолютний” приріст питомої ваги ( $\bar{\Delta}d_i$ )  $i$ -тої структурної частини за  $n$  періодів, який розраховується за формулою:

$$\bar{\Delta}d_i = \frac{d_{in} - d_{i1}}{n - 1}; \quad (9)$$

- середній коефіцієнт зростання питомої ваги, який розраховується за формулою:

$$\bar{T}_{pd_i} = \sqrt[n-1]{\frac{d_{in}}{d_{i1}}}; \quad (10)$$

- середня питома вага  $i$ -тої складової структури:

$$\bar{d}_i = \frac{\sum_{j=1}^n d_{ij}}{\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^k d_{ij}} \times 100\% \quad (11)$$

Аналіз розрахованих показників, які наведені в табл. 1 свідчить, що цукрові заводи малої та середньої потужності щорічно зменшували частку інвестицій на будівельно-монтажні роботи в середньому відповідно на 1,08 та 1,1 процентних пунктів (далі п. п.). Питома вага інвестицій в устаткування та капітальні роботи збільшилась цукровими заводами малої потужності на 0,83 та 0,28 п. п. відповідно. Цукрові заводи середньої потужності збільшили частку інвестицій в устаткування на 2,53 п. п. та зменшили питому вагу капітальних робіт на 1,43 п. п. Цукрові заводи з великою потужністю за досліджуваний період зменшили питому частку інвестицій в устаткування в середньому на 10,47 п. п., збільшивши відповідно частку будівельно-монтажних робіт на 10,3 п. п. і частку капітальних робіт на 0,17 п. п. Ці дані підтверджують наведені в графі 4 показники середнього коефіцієнта зростання питомої ваги. Слід зазначити, що подані в графі 5 показники середньої питомої ваги свідчать, що найбільш оптимальною є структура інвестицій в основний капітал у цукрових заводів з малою та середньою потужністю.

Таблиця 1

Показники структурних зрушень технологічної структури реальних інвестицій по групах заводів за нормативною потужністю

№ групи	Структура реальних інвестицій	$\bar{\Delta}d_i$	$\bar{T}p_{d_i}$	$\bar{d}_i$
1	2	3	4	5
I	Будівельно-монтажні роботи	-1,08	0,97	30,4
	Устаткування, інструмент, інвентар	0,83	1,01	67,0
	Капітальні роботи та витрати	0,25	1,07	2,6
	Разом	0	x	100
II	Будівельно-монтажні роботи	-1,10	0,94	25,9
	Устаткування, інструмент, інвентар	2,53	1,03	70,1
	Капітальні роботи та витрати	-1,43	0,58	4
	Разом	0	x	100
III	Будівельно-монтажні роботи	10,3	1,3	49,2
	Устаткування, інструмент, інвентар	-10,47	0,79	48,9
	Капітальні роботи та витрати	0,17	0,56	1,9
	Разом	0	x	100

Беручи до уваги аналіз технологічної структури інвестицій, можна прогнозувати її зміни на основі теорії ланцюгів Маркова. Ланцюги Маркова дозволяють розглядати зміну структури сукупності як імовірнісний процес: ймовірність знаходження одиниці в тому чи іншому стані на певний момент часу визначається характером розподілу ймовірностей її знаходження в окремих станах у минулих періодах та ймовірностями зміни цих станів на заданий момент або етап розвитку.

Для розрахунку ефективності інвестицій в основний капітал підприємств цукрової галузі на регіональному рівні нами запропоновано розраховувати багатомірні середні оцінки (на основі формули 4) із застосуванням наступної системи показників:

- коефіцієнт ефективності інвестицій:

$$E_i = \frac{D_1 - C_1}{I_1}, \quad (12)$$

де  $D_1$  – дохід від реалізації продукції (без ПДВ) за звітний період;  $C_1$  – собівартість виробленої продукції за звітний період;  $I_1$  – інвестиції в основний капітал за звітний період;

- показник приросту потужності на одиницю інвестицій:

$$\Delta\Pi_i = \frac{\Pi_{\phi 1} - \Pi_{\phi 0}}{I_1}, \quad (13)$$

де  $\Pi_{\phi 1}$ ,  $\Pi_{\phi 0}$  – фактична потужність відповідно до звітного та базисного періодів;

- показник приросту реалізованої продукції на одиницю інвестицій:

$$\Delta RP_i = \frac{RP_1 - RP_0}{I_1}, \quad (14)$$

де  $RP_1$ ,  $RP_0$  – реалізована продукція відповідно за звітний та базисний періоди;

- показник приросту валового доходу на одиницю інвестицій:

$$\Delta VD_i = \frac{VD_1 - VD_0}{I_1}, \quad (15)$$

де  $VD_1$ ,  $VD_0$  – валовий дохід підприємства відповідно за звітний та базисний періоди;

- капіталовіддача активної частини:

$$K_a = \frac{PP}{AK}, \quad (16)$$

де  $PP$  – обсяг реалізованої продукції;  $AK$  – вартість активної частини основного капіталу.

У третьому розділі “Економіко-статистичний аналіз та прогнозування інвестиційної діяльності підприємств цукрової галузі регіону” обґрунтовано найбільш перспективні напрямки інвестиційної діяльності цукрових заводів на сучасному етапі. З метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності в умовах обмеженості фінансових ресурсів виникає необхідність створення регіонального фонду розвитку цукрової галузі, засновниками якого можуть бути з одного боку як цукрові заводи відповідного регіону (області), так і селянські господарства, які вирощують цукровий буряк, а також держава в особі відповідних органів. Мета діяльності такого фонду полягає у фінансуванні заходів, спрямованих на забезпечення цукрових заводів цукросировиною, а також у стимулюванні підвищення ефективності її переробки.

Проаналізовано ефективність вкладення коштів у збільшення урожайності цукрових буряків за допомогою узагальнення статистичних даних, розрахованих УкрДНДПТІ “Агроресурси”. Зокрема, використавши показники сталості врожаїв ( $SU_j$ ) для  $j$ -тої області Подільського регіону, а також коефіцієнта максимального відносного відхилення врожайності ( $MVU$ ), розраховано середню прогнозовану величину врожайності цукрових буряків для областей регіону, яка залежить від погодних умов даної області та обсягу коштів, вкладених у технологію підвищення врожайності цукрових буряків. Підсумкові дані аналізу рентабельності підвищення урожайності наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Зведена таблиця максимальних рентабельностей підвищення урожайності вирощування цукрових буряків за областями Подільського регіону

Області	Очікувані показники		Відхилення рентабельності по області від середньорегіональної %
	Врожайність, ц/га	Рентабельність, %	
Вінницька	62,65	115,2	- 3,0
Тернопільська	63,71	118,9	0,6
Хмельницька	64,23	120,6	2,4
Середнє значення	63,53	118,2	2,0

Ці дані засвідчують, що найбільш рентабельним є вирощування цукрових буряків у Хмельницькій області. Незважаючи на вказані розбіжності в рентабельності, відносне відхилення від її середнього значення невелике (близько 2%). Отже, для ефективної діяльності регіонального фонду можна рекомендувати

застосовувати програму досягнення врожайності 70 ц/га в усіх областях регіону. Підвищення урожайності цукрових буряків (при збереженні розміру посівних площ під цю культуру) дасть приріст надходження сировини на цукрові заводи і тим самим продовжить тривалість їхнього робочого циклу. Аналіз числових даних дає змогу встановити оптимальний виробничий цикл на рівні 90 днів.

Зниження собівартості виробництва цукру може відбуватися не тільки за рахунок збільшення тривалості виробничого циклу, а й за рахунок використання енергозберігаючого обладнання, а також глибшої переробки вторинних продуктів виробництва. Нами обґрунтовано ефективність впровадження конкретних видів обладнання, а саме: мішалок-кристалізаторів – для збільшення виходу цукру, плівкових апаратів, що забезпечують енергозберігаючий ефект, а також обладнання для виготовлення гранульованого жому для переробки вторинної продукції.

На основі результатів аналізу параметрів інвестиційної діяльності фонду, яка спрямована на підвищення урожайності цукрових буряків в масштабах окремого господарства та інвестицій на модернізацію обладнання в масштабах одного заводу, можна прогнозувати розвиток галузі регіону. Аналіз кількісних даних, наведених в табл. 3, свідчить, що при обсягах регіонального фонду 150 млн. грн., валовий випуск цукру заводами регіону становитиме 9,4 млн. т. Якщо подібну програму здійснювати в масштабі України, то вона вимагатиме разових вкладень в обсязі 587 млн. грн., а валовий випуск цукру складатиме 5,15 млн. т.

Таблиця 3

Результати діяльності фонду розвитку цукрової галузі регіону

Показники	Результати					
	1,0	3,0	10,0	50,0	100,0	150,0
Загальний обсяг регіонального фонду, млн. грн.	1,0	3,0	10,0	50,0	100,0	150,0
Обсяг інвестицій на вирощування цукрових буряків, млн. грн.	0,0	1,5	8,5	48,5	98,5	142,6
Прибуток фонду, млн. грн.	0,0	3,7	21,0	119,5	242,6	351,1
Обсяг інвестицій на модернізацію обладнання, млн. грн.	1,0	1,5	1,5	1,5	1,5	7,4
Прибуток фонду, млн. грн.	9,8	14,5	14,5	14,5	14,5	28,1
Загальний прибуток останнього року, млн. грн.	9,8	18,2	35,5	134,0	257,1	379,2
Обсяг виробництва цукрових буряків, млн. т	4,7	4,8	5,0	6,3	8,0	9,4
Обсяг виробництва цукру, млн. т	0,66	0,67	0,70	0,89	1,12	1,32
Прогноз обсягу фонду України, млн. грн.	4	12	39	196	391	587
Прогноз виробництва цукру в Україні, млн. грн.	2,60	2,62	2,75	3,47	4,36	5,15

На рис. 2 графічно наведено залежність отриманого прибутку від обсягу фонду, яка свідчить про доцільність нарощування обсягу регіонального фонду розвитку цукрової галузі до 150 млн. грн. Подальше збільшення його обсягу, на нашу думку, не дає відчутної віддачі.

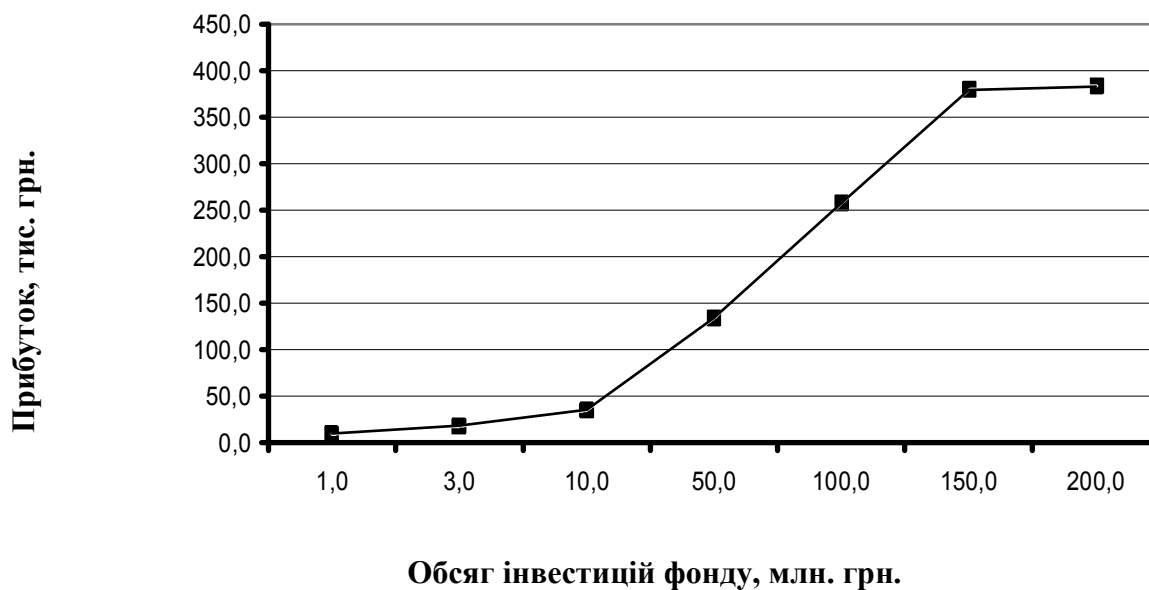


Рис. 2. Графік залежності прибутку регіонального фонду розвитку цукрової галузі від обсягів інвестицій на п'ятий рік функціонування

Динаміка показників регіонального фонду обсягом 150 млн. грн. протягом п'ятирічного періоду наведена в таблиці 4.

Таблиця 4

Результати інвестиційної діяльності фонду розвитку цукрової галузі Подільського регіону за роками функціонування

Показники	Роки	1	2	3	4	5
Обсяг інвестицій на вирощування цукрових буряків, млн. грн.		148,5	148,5	148,5	148,5	148,5
Прибуток фонду, млн. грн.		73,1	146,3	219,4	292,6	351,1
Обсяг інвестицій на модернізацію обладнання, млн. грн.		1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Прибуток фонду, млн. грн.		2,9	5,8	8,7	11,6	28,1
Загальні затрати фонду, млн. грн.		150,0	150,0	150,0	150,0	150,0
Загальний прибуток року, млн. грн.		76,0	152,1	228,1	304,2	379,2
Рентабельність фонду, %		0,5	1,0	1,5	2,0	2,5
Обсяг виробництва цукрових буряків, млн. т		5,7	6,7	7,7	8,6	9,4
Обсяг виробництва цукру, млн. т		0,80	0,94	1,07	1,21	1,32

Отже, запропонована нами методика прогнозування результатів діяльності фонду розвитку цукрової галузі регіону дає змогу оцінити найбільш перспективні шляхи вкладення коштів, динаміку їхньої віддачі, створює наукову основу для обґрунтування управління процесами створення та функціонування фонду інвестицій в цукрову галузь регіону. Розроблена методика може бути використана для управління аналогічними інвестиціями в цукрову галузь інших регіонів України.



## ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової задачі щодо формування методологічних засад статистичного дослідження інвестиційної діяльності промислових підприємств на регіональному рівні. Це дозволило сформулювати наступні висновки науково-прикладного характеру, що відображають вирішення завдань дисертаційного дослідження відповідно до поставленої мети:

1. Інвестиції як економічна категорія відображають розвиток суспільних відносин, характерних для певної економічної системи. Здійснені дослідження свідчать, що ефективність розвитку економіки, її зростання великою мірою залежать від характеру інвестиційної політики та надійності її наукового підґрунтя.

2. Основний акцент економічних досліджень зміщується на регіональний рівень. Саме тут в умовах обмеженості ресурсів основною складовою стратегії розвитку стає інвестиційна політика. Для отримання інформації про інвестиційні процеси, які відбуваються як на мезо-, так і на макрорівнях, необхідно систематизувати її на основі логічного впорядкування. На нашу думку, більш детально економічну природу інвестицій прояснює класифікація, в основу якої покладено наступні ознаки: а) види інвестицій; б) об'єкт інвестування; в) сфера застосування; г) форма власності інвестиції; д) форма участі інвестора; е) регіональний характер; є) період інвестування; ж) масштаб інвестування; з) ступінь обов'язковості здійснення; і) форма ефекту; й) ступінь впливу інших інвестицій; к) рівень ризику.

3. Для досягнення ефективних результатів інвестиційного процесу на стадії формування інвестиційної стратегії підприємства необхідно здійснювати систематичний моніторинг за наступними напрямками:

- аналіз стадій життєвого циклу підприємства;
- аналіз стратегії розвитку загалом;
- аналіз стану зовнішнього та внутрішнього ринків інвестиційних ресурсів;
- аналіз інвестиційної привабливості підприємства як об'єкта вкладення коштів.

4. На сучасному етапі перед статистикою інвестиційної діяльності на регіональному рівні ставляться наступні завдання:

- своєчасна розробка достовірних даних про обсяг, склад і структуру інвестиційних ресурсів регіону;
- аналіз інвестиційної стратегії підприємств регіону;
- аналіз і характеристика інвестиційних проектів;
- аналіз та розробка стратегічних напрямків інвестиційної діяльності;
- аналіз та розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів;
- вивчення ефективності інвестиційної діяльності за напрямками та виявлення резервів її підвищення;
- вдосконалення статистичної методології та статистичної звітності з інвестиційної діяльності;

- аналіз технологічної структури інвестицій та інвестицій в основний капітал за призначенням.

5. Система інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності – це процес безперервного цілеспрямованого добору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу та підготовки відповідних управлінських рішень з усіх аспектів інвестиційної діяльності підприємств. Система показників інформаційного забезпечення на регіональному рівні формується за рахунок як зовнішніх, так і внутрішніх джерел інформації.

До зовнішніх джерел належать наступні:

- показники, які характеризують загальноекономічний розвиток країни;
- показники, які формують кон'юнктуру інвестиційного ринку;
- показники, які характеризують діяльність контрагентів;
- нормативно-регулюючі показники.

Система показників інформаційного забезпечення, які формуються із внутрішніх джерел, складається з:

- показників, які характеризують рівень інвестиційної активності підприємств загалом;
- показників, які характеризують фінансові результати інвестиційної діяльності;
- нормативно-планових показників, пов'язаних з інвестиційною діяльністю підприємства;
- показників, які розраховані на основі статистичної звітності підприємств регіону.

6. Статистичний аналіз показників інвестиційної діяльності передбачає:

- виявлення основних напрямків вкладання коштів досліджуваними суб'єктами господарювання;
- вивчення динаміки інвестицій в основний капітал шляхом розрахунку базисних та ланцюгових темпів зростання, а також коефіцієнтів випередження;
- оцінку ступеня нерівномірності розподілу інвестицій у межах досліджуваного регіону;
- розрахунок узагальненої оцінки інвестиційної активності;
- групування досліджуваних суб'єктів господарювання за основною, типовою ознакою та розрахунок інтегральних оцінок інвестиційної активності в межах виділених груп;
- аналіз та прогнозування технологічної структури інвестицій в основний капітал;
- статистичну оцінку економічної ефективності інвестицій в основний капітал.

7. Розроблено динамічний прогноз розвитку цукрової галузі Подільського регіону в результаті аналізу можливостей розширення сировинної бази через спільне інвестування шляхом створення регіонального фонду розвитку цукрової промисловості, оцінки ефективності найбільш пріоритетних напрямків модернізації цукрових заводів.

## ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### У наукових фахових виданнях:

1. Маслій В. В. Форми і фактори інвестицій на підприємстві // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – Тернопіль, 2000. – № 9. – С. 244 – 247. – 0,2 д. а.
2. Маслій В. В. Деякі аспекти статистичного аналізу процесів відтворення на цукрових заводах Подільського регіону // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. – Тернопіль, 2002. – № 6. – С. 71 – 73. – 0,2 д. а.
3. Маслій В. В. Результати моніторингу ефективності інвестиційної діяльності цукрових заводів: регіональний аспект // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. – Тернопіль, 2003. – №8. – С. 58 – 62. – 0,25 д. а.
4. Маслій В. В., Шост І. М. Теоретичні аспекти проведення статистичного моніторингу в процесі формування інвестиційної стратегії на регіональному рівні // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль, 2004. – Випуск 13. – С. 91 – 93. – 0,2 д. а. (Особистий внесок здобувача: 0,1 д.а., подані основні напрямки моніторингу регіонального інвестиційного клімату та мікро середовища функціонування підприємства.).

### □ в інших виданнях:

5. Шост І. М., Кіщак Ф. С., Маслій В. В. Фінансова статистика: теоретичний аспект. Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 164 с. (Особистий внесок здобувача: 1 д. а., подані основні методологічні засади статистичного дослідження інвестиційної діяльності.).
6. Маслій В. В. Аналіз і прийняття інвестиційних рішень // Наукові записки. Збірник наукових праць викладачів і аспірантів кафедри економічного аналізу ТАНГ. – Тернопіль.,1999. – С. 96 – 98. – 0,15 д. а.
7. Маслій В. В. Методологічні аспекти застосування матричного методу в статистичному аспекті інвестиційної привабливості підприємств // Труды Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених “Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання”. Частина 2. – Донецьк: ДонНУ, 2000. – С. 135 – 137. – 0,15 д. а.
8. Маслій В. В. Пасічник В. В. Інвестиційний клімат в Україні: соціально-економічний аспект // Шляхи активізації вітчизняного виробництва: теорія та практика, проблеми підготовки фахівців. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (25 – 26 травня 2001 року). – Хмельницький: ХІЕП, 2001. – С. 236 – 239. – 0,2 д. а. (Особистий внесок здобувача: 0,1 д. а., подані основні соціально-економічні фактори, які впливають на інвестиційний клімат в Україні.).
9. Маслій В. В., Питель С. В. Місце інвестицій в системі національних рахунків та прогнозування їх обсягів // Праці Четвертої міжнародної наукової конференції студентів та молодих учених “Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання”. Частина 3. – Донецьк: ДонНУ, 2003. – С. 361–363. – 0,2 д. а. (Особистий внесок здобувача: 0,1 д. а., охарактеризовано місце інвестицій в системі національних рахунків.).
10. Маслій В. В. Статистичний аналіз інвестиційної стратегії цукрових заводів Подільського регіону // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Інвестиційні стратегії сталого розвитку” (27–28 лютого 2004 року). – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 80–82. – 0,15 д. а.

## **АНОТАЦІЯ**

**Маслій В. В. Статистичне дослідження інвестиційної діяльності промислових підприємств на регіональному рівні. – Рукопис.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.03.01. – Статистика. – Київський національний економічний університет. – Київ, 2004.

У дисертаційній роботі викладено основні результати дослідження методологічних та практичних засад статистичного аналізу інвестиційної діяльності на регіональному рівні, визначено основні завдання статистики інвестицій, охарактеризовано існуючу інформаційну базу для дослідження інвестиційних процесів.

Запропоновано систему показників для статистичного дослідження інвестиційних процесів на регіональному рівні та методику розрахунку багатомірної середньої оцінки інвестиційної активності на основі системи показників - коефіцієнтів локалізації, еластичності та інвестиційного обороту. Розроблено та запропоновано систему показників для оцінки економічної ефективності інвестицій на реконструкцію підприємства. Запропоновано систему статистичних показників для оцінки змін в технологічній структурі інвестицій в основний капітал та методику прогнозування її стану на наступні три роки з використанням основних положень теорії ланцюгів Маркова.

У дисертаційному дослідженні розроблено моделі найбільш ефективних та пріоритетних напрямків інвестування підприємств цукрової галузі (в розширення сировинної бази, впровадження енергоощадного обладнання, обладнання, яке підвищує вихід цукру, та для переробки вторинної сировини) та запропоновано методику розрахунку їх економічної ефективності. Практичне використання запропонованих інвестиційних моделей дало змогу вдосконалити інвестиційний процес на підприємствах цукрової галузі Подільського регіону.

**Ключові слова:** статистика інвестиційної діяльності, класифікація інвестицій, інвестиції в основний капітал, узагальнена оцінка інвестиційної активності, економічна ефективність інвестицій в основний капітал, технологічна структура інвестицій в основний капітал.

## **АННОТАЦИЯ**

**Маслий В.В. Статистическое исследование инвестиционной деятельности промышленных предприятий на региональном уровне. – Рукопись**

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.03.01. – Статистика. – Киевский национальный экономический университет. – Киев, 2004.

В диссертационной работе изложены основные результаты исследования методологических и практических основ статистического анализа инвестиционной деятельности на региональном уровне, определены основные задачи статистики инвестиций, дана характеристика информационной базы для исследования инвестиционных процессов.

Инвестиционная деятельность предприятий – это объективный процесс, который имеет свою логику, развивается в соответствии с присущими ему закономерностями и играет важную роль в хозяйственной деятельности предприятий, потому что за своей экономической природой инвестиции

представляют собой отказ от текущего потребления ради получения прибылей в будущем. Инвестиционная деятельность полностью зависит от инвестиционной стратегии предприятия, поэтому в процессе формирования последней необходимо совершать систематический мониторинг за следующими направлениями:

- стадии жизненного цикла;
- стратегии развития в целом;
- состояния внешнего и внутреннего рынков инвестиционных ресурсов;
- инвестиционной привлекательности предприятия как объекта вложения средств.

Объектом диссертационной работы выступает инвестиционная деятельность сахарных заводов Подольского региона. Для комплексного исследования применялись абсолютные показатели, базисные и цепные, а также средние темпы роста объемов инвестиций в основной капитал, коэффициенты локализации и концентрации. Это позволило проанализировать инвестиционный процесс в регионе, а также процессы воспроизводства основных фондов на предприятиях сахарной отрасли. Нами предложено: используя коэффициенты эластичности, инвестиционного оборота и локализации, рассчитывать многомерную оценку инвестиционной активности для обобщенной оценки инвестиционного процесса как в целом в регионе, так и в разрезе областей, которые в него входят. Учитывая неоднородность исследуемой совокупности сахарных заводов, предлагается для более детального анализа разбить ее на три группы, в зависимости от нормативной мощности предприятия:

- I группа: сахарные заводы малой мощности (до 2060 тонн сахарной свеклы в сутки);
- II группа: сахарные заводы средней мощности (от 2060 до 2920 тонн сахарной свеклы в сутки);
- III группа: сахарные заводы большой мощности (более 2920 тонн сахарной свеклы в сутки).

В разрезе каждой группы были рассчитаны интегральные оценки инвестиционной активности.

Одним из заданий статистического исследования инвестиционной деятельности является установление возможных источников финансирования, которые использовали предприятия в процессе совершения инвестиций. Анализ структуры инвестиционных ресурсов свидетельствует, что за период 1996 – 2002 гг. увеличилась удельная часть амортизации как источника финансирования (с 10,5 до 65,7%). Финансирование инвестиций за счет централизованных капиталовложений прекратилось в 1999 г., что объясняется приватизационными процессами в этой отрасли. Сократилась удельная часть финансирования инвестиций за счет прибыли, что свидетельствует об ухудшении финансового состояния сахарных заводов.

Автор уделяет особенное внимание анализу технологической структуры инвестиций в основной капитал, предлагает систему показателей для анализа изменений в ней во времени. Для прогнозирования изменений в технологической структуре инвестиций предложено использовать основные положения теории Марковских цепей.

На основании анализа воспроизводственной структуры инвестиций в основной капитал определено, что основной формой инвестиций является реконструкция действующего предприятия. Исходя из этого, предложена система показателей для статистической оценки экономической эффективности инвестиций. На ее основе рассчитана интегральная оценка экономической эффективности.

Для получения существенных результатов при инвестировании, автор предлагает следующие направления вложения средств:

- расширение сырьевой базы;
- модернизация оборудования за счет введения мощностей по обработке вторичной продукции;
- введение оборудования для повышения выхода сахара.

Кроме этого предложен прогноз развития сахарной отрасли Подольского региона.

**Ключевые слова:** статистика инвестиционной деятельности, классификация инвестиций, инвестиции в основной капитал, обобщенная оценка инвестиционной активности, экономическая эффективность инвестиций в основной капитал, технологическая структура инвестиций в основной капитал.

#### ANNOTATION

**Masliy V. V. „Statistic research of investment activities of industrial enterprises on the regional level”. – Manuscript.**

The dissertation for obtaining an academic degree of a candidate of economic sciences on speciality 08.03.01 – Statistics. – Kyiv National Economic University. Kyiv, 2004.

In the thesis there were presented the main results of research of methodological and practical essentials statistic analysis of investment activities on the regional level, main tasks of investments statistics, the author investigated valid data base for research of investment processes.

There was suggested the ratio system for statistic research of investment processes on the regional level and the methodics for calculations of multiplied average assessment of investment activity on the basis of the following ratio system: localization, elasticity and investment turn-over coefficients. The author elaborated and proposed the ratio system for evaluation of economic efficiency on enterprise reconstruction, modernized the ratio system for amendments estimation in technological structure of investments into fixed assets and methods to predict its conditions for the forthcoming three years with application of essentials of Markov chain theory.

In the thesis there were elaborated the models of the most efficient and priority directions to invest into sugar refineries (into extention of raw materials supply, mounting of energy saving equipment, equipment increasing the sugar output and for waste products recycling) and proposed the methods to calculate their economic efficiency. The practical usage of investment models gave the opportunity to modernize the investment process on the sugar refineries of Podillya region.

**Key words:** statistics of investment activities, classification of investments, investments into fixed assets, integral estimation of investment activity, economic efficiency of investment into fixed assets, technological structure of investments into fixed assets.